

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “หิริ — ความละอายต่ออกุศล”

หิริ เป็นภาษาบาลีอ่านว่า หิ - ริ แปลว่า ความละอายต่ออกุศลทั้งหลายทั้งปวง เป็นสภาพธรรมฝ่ายดีที่เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่รังเกียจหรือละอายต่อสภาพธรรมฝ่ายที่ไม่ดี มีการถอยกลับจากสภาพธรรมฝ่ายที่ไม่ดี และไม่กระทำสิ่งที่ไม่ดี เมื่อหิริเกิดขึ้นเป็นไปกับจิตขณะใด จิตขณะนั้นก็เป็นจิตที่ดีงาม ไม่เป็นอกุศลเลย

ข้อความจาก อัฐสาลินี อรรถกถา พระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ แสดงความเป็นจริงของหิริ ไว้ว่า

“การที่บุคคลก้าวลงสู่ธรรม คือ ความละอายภายในแล้ว ไม่ทำบาป เหมือนคนจลาจล ไม่จับก้อนเหล็กเย็นที่เป็นนคุถ เพราะความรังเกียจ”.

ทุกคนที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ มีความเสมอกันโดยความที่มีสภาพธรรม กล่าวคือ มีจิต (สภาพธรรมที่เป็นใหญ่เป็นประธานในการรู้แจ้งอารมณ์) เจตสิก (สภาพธรรมที่เกิดประกอบกับจิต) และรูป (สภาพธรรมที่ไม่รู้อะไร ไม่ใช่สภาพรู้) เกิดขึ้นเป็นไป แต่ที่แตกต่างกันคือ การสะสม และการได้รับผลของกรรม แต่ละคนเป็นแต่ละหนึ่งซึ่งไม่เหมือนกันเลย คนที่มีความประพฤติที่ไม่ดี ขาดความละอายต่ออกุศลซึ่งเป็นความชั่วทั้งหลายทั้งปวง ขาดความเมตตา ความเป็นมิตรเป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน มีความประพฤติผิดประการต่างๆ นั้น มีทุกยุคทุกสมัย ไม่ใช่เฉพาะในสมัยนี้เท่านั้น เมื่อกล่าวโดยสภาพธรรมแล้ว ก็เป็นแต่ธรรมคืออกุศลธรรมเกิดขึ้นเป็นไปเท่านั้น ไม่มีสัตว์ ไม่มีบุคคล ไม่มีตัวตนเลยแม้แต่น้อย เราไม่สามารถไปเปลี่ยนแปลงคนทั้งโลกให้มีความประพฤติที่ดีงามเหมือนกันทั้งหมดได้ เพราะย่อมขึ้นอยู่กับ การสะสมของแต่ละบุคคล ถึงแม้จะมีอกุศลเกิดขึ้นเป็นไปในชีวิตประจำวัน แต่ถ้าได้เริ่มเห็นโทษของอกุศลบ้าง จากการได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ก็ย่อมจะดีกว่าที่เป็นอกุศลแล้วไม่เห็นโทษ และไม่ถอยกลับจากอกุศลเลย ที่จะเป็นผู้เห็นโทษของอกุศล และถอยกลับจากอกุศลได้ ต้องเป็นผู้ได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ อกุศลที่สะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ สะสมท่วมทับมากมายจะค่อยๆ ละคลายให้เบาบางลงจนกระทั่งสามารถดับได้อย่างหมดสิ้นไม่มีเหลือเลยนั้น ก็ต้องด้วยปัญญา

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง อุปการะเกื้อกูลให้พุทธบริษัทมีความเข้าใจถูกเห็นถูกเป็นไปเพื่อขัดเกลาอกุศลในชีวิตประจำวัน มีความประพฤติที่ดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ จนกระทั่งสูงสุดคือ สามารถดับอกุศลธรรมทั้งหลายได้อย่างหมดสิ้น ซึ่งจะเป็นอย่างนี้ได้ ต้องมีปัญญาก็จะเห็นความอัศจรรย์ของปัญญาได้ว่า สามารถดับอกุศลได้จนหมดสิ้นจากใจ พระอริยบุคคลทั้งหลายในอดีต ก่อนที่ท่านจะได้รู้แจ้งอริยสัจจธรรมดับอกุศลได้ตามลำดับขั้นนั้น อกุศลที่ท่านได้สะสมมา

ก็ยังมียอยู่ เกิดขึ้นตามเหตุตามปัจจัย แต่เมื่อใดที่ปัญญาเจริญขึ้นคมกล้าขึ้น จนกระทั่งถึงขั้นที่จะดับ
อกุศลได้ ก็สามารถดับอกุศลได้ตามลำดับ อกุศลที่ดับได้แล้วก็จะไม่เกิดอีกเลยในสังสารวัฏฏ์
และผู้ที่จะไม่มียอกุศลใดๆ เลยนั่นคือ พระอรหันต์ ดังนั้นตราบใดก็ตามที่ยังไม่ได้รู้แจ้งอริยสัจธรรม
ดับอกุศลได้ตามลำดับ ความประพฤตินี้ไม่ดีประการต่างๆ ก็ย่อมจะมีได้ เป็นไปตามการสะสมของ
แต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับว่าผู้นั้นจะได้รับการขัดเกลาด้วยพระธรรมหรือไม่ จึงเป็นเรื่องของการสะสมของ
แต่ละบุคคลจริงๆ

ประโยชน์จากการได้ฟังพระธรรม คือเข้าใจถูกเห็นถูกว่า มีแต่ธรรมเท่านั้นที่เกิดขึ้นเป็นไป
ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตน เมื่อประมวณแล้ว ก็ไม่พ้นไปจากความเกิดขึ้นเป็นไปของธรรม ที่เป็นนามธรรม
กับรูปธรรม แต่ก็ไม่รู้จนกว่าจะได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง

สิ่งที่น่าพิจารณาคือ ความเป็นจริงของธรรม เป็นจริงอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้น จะไม่มีการ
เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่น จะเห็นได้ว่าขณะที่กุศลจิตเกิดขึ้นเป็นไปนั้น จะไม่ปราศจากธรรมฝ่ายดี
ประการต่างๆ โดยเฉพาะ หิริ ความละอายต่ออกุศล ซึ่งพอจะเข้าใจได้ว่า การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น
มีเมตตา ความเป็นมิตรเป็นเพื่อนกับผู้อื่น หวังดี ไม่หวังร้าย การไม่โกรธผู้อื่น การให้อภัย
ในความประพฤตินี้ไม่ดีของผู้อื่น การวิเวกเว้นจากทุจริตกรรมประการต่างๆ ตลอดจนถึง
การฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญา เพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกยิ่งขึ้นนั้น
ล้วนเพราะหิริ เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ทั้งนั้น ซึ่งจะตรงกันข้ามกับขณะที่เป็นอกุศลอย่างสิ้นเชิง
เพราะขณะใดก็ตามที่จิตเป็นอกุศล ขณะนั้นปราศจากหิริ อย่างสิ้นเชิง

ในขณะที่หิริเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่นั้น ก็ย่อมคุ้มครองให้จิตไม่เป็นอกุศล และในขณะที่กุศลจิต
เกิดขึ้นเป็นไปนั้น ไม่เป็นไปเพื่อความทุกข์ ความเดือดร้อน ทั้งแก่ตนเองและแก่ผู้อื่น มีแต่ทำสิ่งที่
ประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นด้วย สภาพธรรมที่จะเป็นเครื่องอุปการะเกื้อกูลให้ธรรมฝ่ายดีค่อยๆ
เจริญขึ้นนั้น คือปัญญา ความเข้าใจถูกเห็นถูก จึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องค่อยๆ สะสมปัญญาไปที่ละ
เล็กน้อย อดทนที่ฟังพระธรรมเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องยิ่งขึ้น ถ้ามีปัญหา ความเข้าใจถูกเห็นถูก
เพิ่มขึ้น ก็จะทำให้ความไม่รู้ ความติดข้องตลอดจนถึงอกุศลธรรมทั้งหลายลดน้อยลง การเห็นโทษ
ของอกุศลก็เพิ่มขึ้น ปัญญาจึงเป็นสภาพธรรมที่นำไปสู่ความดีทุกประการ เป็นที่พึ่งในชีวิตได้
อย่างแท้จริง.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]